

Een Sint-Truidense denier uit de twaalfde eeuw in Koninksem

Geregeld doen metaaldetectoristen in onze provincie bijzondere vondsten, die van meer dan plaatselijk belang zijn. In de herfst van 2018 werd op een akker in Koninksem, in grond die naar verluidt aangevoerd was uit Tongeren, een bijzondere denier uit de twaalfde eeuw gevonden. Het zilveren muntje heeft een diameter van 15 mm, weegt 0,70 gram en is licht verbogen. Op de voorzijde staat in een parelcirkel een naar links gekeerd en getonsureerd mannenhoofd. Over zijn schouders draagt deze figuur een fraaie mantel en in zijn rechterhand houdt hij een staf of een kruis. Aan de rechterzijde zijn sporen van een afgesleten legende te zien. Van andere,

Voorzijde

beter bewaarde exemplaren van deze munt is geweten dat daar de letters STEPHAN stonden¹.

Op de keerzijde van de munt staat de voorstelling van een kerk, met een koepel tussen twee torens, binnen een ommuring. Recht voor de koepel is een poort in de ommuring afgebeeld.

Dit muntje is een denier uit Sint-Truiden, van een type dat wordt gedateerd omstreeks 1130-1135, en dat wordt toegeschreven aan de regeerperiode van bisschop Stefaan van Bar (1120-1163) van het bisdom Metz².

Keerzijde

¹ Meer over dit type denier is te vinden in de gespecialiseerde literatuur: H. Dannenberg, *Die deutsche Munzen der sächsischen und fränkischen Keizerzeit*, Berlijn, 1876, nr. 281; W. Hävernich, *Die Münzen von Köln vom Beginn der Prägung bis 1304*, Keulen, 1935, nr. 382; H. Vanhoudt, *Atlas der munten van België van de Kelten tot heden*, Heverlee, 2007, nr. F184; P. Ilisch, *Die Münzprägung in Herzogtum Niederlothringen, II: Die Münzprägung im Südwestlichen Niederlothringen und in Flandern im 10. und 11. Jahrhundert*, (Jaarboek van het Koninklijk Nederlands Genootschap voor Munt- en Penningkunde, 100), 2014, nr. 43.6. Een soortgelijke munt, in excellente bewaartoestand, werd op 8 september 2018 bij het Brusselse veilinghuis Jean Elsen geveild voor 2.600 euro.

² Tot 1227 maakte Sint-Truiden deel uit van het domein van de bisschoppen van Metz. Daarna droegen de bisschoppen van Metz hun rechten in Sint-Truiden over aan de bisschoppen van Luik.

1779 1780 1781
 1782 1783 1784
 1785 1786 1787 1788
 1789 1790 1791
 1792 1793 1794 Haes

Mathijs Hardij als wenne, ante
 Thijs flooren als wenne van Mevrouw

N. Den. — A oord

Van 4 roeden lands op den hoek
 van de Reckerstraat, zeg naar de
 Reckerstraat,
 na Membruggen 2de Lisbeth Martens
 na Tongeren Kerst Hardij
 naar althoeselt de pastorie van
 Membruggen.

Uit het cijnsregister voor Genoelselderen van het Onze-Lieve-Vrouwkapittel van Tongeren

Archiefdocumenten uit de twaalfde eeuw uit de omgeving van Tongeren, waarin sprake is van betalingen met dit soort denieren, en waaruit we zouden kunnen afleiden wat een Sint-Truidense denier destijds waard was en wat je er mee kon betalen, komen niet veel voor. Het archief van het kapittel van Onze-Lieve-Vrouw, dat bewaard wordt in het Stadsarchief te Tongeren, bevat een register waarin een van de ontvangers van het kapittel vanaf 1779 jaarlijks de betalingen inschreef die de houders van bepaalde goederen in Genoelselderen aan het kapittel verschuldigd waren³. Zij waren deze betalingen verschuldigd omdat de landerijen waarop de betalingen betrekking hadden, cijnsgoederen waren. Cijnsgoederen waren goederen die in de middeleeuwen door hun bezitters aan anderen ter beschikking gesteld waren in ruil voor de jaarlijkse betaling van een eens en voor altijd vastgesteld bedrag of *cijns*. Aangezien de bedragen in dit register in denieren uitgedrukt zijn, mogen we er van uit gaan dat de oorsprong van deze cijnsbetalingen minstens teruggaat tot de twaalfde of de dertiende eeuw, toen zilveren denieren hier de meest courante munten waren. In feite werden deze cijnsen in de achttiende eeuw niet meer in denieren betaald, maar in munten die in de achttiende eeuw gangbaar waren. In 1779 en de jaren daarna volstond een koperen oord om een cijns van één denier te betalen.

Een aantekening op folio 22 van het register leert ons dat een zekere Mathijs Hardij van 1779 tot 1794 jaarlijks het equivalent van een denier betaalde als cijns voor het gebruik van 4 roeden lands op den hoek van de Reckerstraat in Membruggen⁴. Een denier volstond dus om het jaarlijks gebruiksrecht – de pacht zeg maar – voor een perceel van ruim 15 aren te betalen. Het perceel in kwestie grensde in de richting van Membruggen aan een perceel van Lisbeth Martens, in de richting van Tongeren aan een perceel van Kerst Hardij en in de richting van Althoeselt aan een perceel dat aan de pastorie van Membruggen toebehoorde.

In 1779, wellicht ruim vijf eeuwen nadat dit land oorspronkelijk in cijns was uitgegeven, en na vijf eeuwen devaluatie van de waarde van het geld, voldeed Mathijs Hardij de cijns met een koperen oord. Zijn voorgangers in de twaalfde of dertiende eeuw moesten daarvoor een zilveren denier bovenhalen. In welke omstandigheden de bezitter van de Sint-Truidense denier die in de herfst van 2018 werd gevonden zijn munt verloor, kunnen we niet meer achterhalen. Maar het is niet uitgesloten dat hij in Tongeren op weg was om de cijns te betalen voor een fraai stuk land in Membruggen ...

Rombout Nijssen en Patrick Schuermans

³ Stadsarchief Tongeren, *Archief van het Onze-Lieve-Vrouwkapittel*, nr. 51.

⁴ Een roede is in Membruggen 4,3594 are groot.

